

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8 (1), 164-185

Geliş Tarihi: 11.12.2023 Kabul Tarihi: 02.04.2024

Yayın: 2024 Yayın Tarihi: 31.05.2024

<https://doi.org/10.30561/sinopusd.1403365>

<https://dergipark.org.tr/sinopusd>

SOMUT İŞLEMLER DÖNEMİNDE OLAN 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN “KELOĞLAN MASALLARI” ÇİZGİ FİLMİNDE GEÇEN DEYİMLERİ ANLAMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Vafa SAVAŞKAN*

Öz

Bu çalışmanın amacı, farklı televizyon kanallarında uzun süre yayınlanan “Keloğlan Masalları” çizgi filminde geçen deyimlerin somut işlemler döneminde (7-11 yaş) olan öğrenciler tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın çalışma grubunu Sinop ili Merkez ilçesinde faaliyet gösteren ve tesadüfi yolla seçilen bir ilkokulda öğrenim gören altısı kız, on dördü erkek toplam yirmi 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada tek grup öntest-sontest modeli kullanılmıştır. İki aşamadan oluşan bu araştırmada araştırmacı tarafından “Keloğlan Masalları” çizgi filminin 39 bölümü izlenmiş ve izlenen bölümler içinde geçen deyimler kaydedilmiştir. Çalışmanın veri kaynağı olarak seçilen deyimlerin anlamlarını bilip bilmedikleri araştırmacı tarafından hazırlanan bir formla öğrencilere sorulmuştur. İkinci aşamada ise aynı deyimlerin öğrenciler tarafından bağlam içerisinde anlaşılıp anlaşılmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için öğrencilere deyimlerin geçtiği “Keloğlan Masalları” çizgi filminin bölümleri izletilmiştir. Öğrencilerin bu deyimlerin anlamlarını bilip bilmediklerini tespit etmek için yine bir form kullanılmıştır. Anlamanın bilinmediği veya yanlış bilindiği durumlarda ilgili deyimlerin doğru anlamları araştırmacı tarafından katılımcılara açıklanmıştır. Böylece, 4. sınıf öğrencilerinin “Keloğlan Masalları” çizgi filmlerini izlerken karşılaştıkları deyimleri anlayıp anlamadıkları ve mecaz anlama sahip bu deyimleri somutlaştırırken nerede hata yaptıkları anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan veriler tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Sonuç olarak “Keloğlan Masalları” çizgi filminde geçen bazı deyimlerin somut işlemler dönemi öğrencileri tarafından tam anlamıyla anlaşılmadığı; bazılarının ise bilinmediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda en az bilinen deyim “abayı yakmak” (f2); en çok bilinen deyim ise “ödü kopmak” (f18) deyim olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dil Eğitimi, Deyim Öğretimi, Kültür Aktarımı, Çizgi Filmler, Keloğlan Masalları.

* Prof. Dr. Artvin Çoruh Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, vsavaskan@artvin.edu.tr, 0000-0002-3094-8084

Investigation of the Understanding Levels of 4th Grade Students in the Concrete Operations Period of the Idioms in “Keloglan Tales” Cartoon

Abstract

The present study aims to investigate whether the idioms, which are cultural elements associated with language, in "Keloglan Tales," a cartoon, the intended uses of which may vary, were comprehended by concrete operational stage (7-11 years old) students. Thus, the study group included twenty fourth grade students (six females and fourteen males), attending a randomly selected primary school in the central district of Sinop province. A single group pretest-posttest model was adopted in the study. The study was conducted in two stages. In the first stage, the students were asked whether they were familiar with the idioms that were mentioned in the episodes of the "Keloğlan Tales" cartoon and identified by the author. The second stage aimed to determine whether the students comprehended the same idioms within context. For this purpose, the students watched the episodes of the cartoon that included these idioms, and they were asked whether they knew what these idioms meant and write down the meaning of the idiom. In cases where students were unfamiliar with the meaning or provided incorrect interpretations the correct meaning of the idioms was described by the author. The aim was to determine whether the concrete operational stage students comprehended the idioms, which are cultural elements of language, and how they concretized these idioms as they watched the "Keloğlan Tales" cartoon. The study data were tabulated, discussed, and interpreted. It was determined that the concrete operational stage students did not comprehend certain idioms in the "Keloğlan Tales" cartoon, and certain idioms were completely unknown by the students. The least known idiom was “to fall for” (f2), and the most recognized idiom was "to be scared stiff" (f18).

Keywords: Language Education, Idiom Instruction, Culture Transfer, Cartoons, Keloglan Tales.

Giriş

Dil, sadece bir iletişim aracı değildir; aynı zamanda iç dünyamızı dış dünyaya yansıtan bir aynadır. İnsan duyguları dil ile yoğrulur ve hayatın her evresine “kültür” olarak aktarılır. Dil; onu konuşanların yaşam şeklini, dünyaya bakışını, başka toplumlarla kurduğu ilişkilerinin de yansıtıcısı olarak ortaya çıkar. Böylece dilin bu güçlü etkisi, kültür varlığının her alanında kendisini hissettirmeyi başarır.

Ünalın (2002), dili varlığın evi olarak tanımlar ve insanın dünyaya baktığı pencereye benzetir. Bir milletin dili ne kadar zenginse kültürü de o kadar zengindir. Bir bakıma dil ile kültür birbirinden ayrılamayan bir bütündür. Dil ne kadar etkili ve

işlemlerle o dille ortaya konulan ürünler aracılığı ile kültür zenginliği de o derece etkili olur (Göçer, 2012).

İnsanın ortaya koyduğu ve içinde var olduğu tüm gerçeklik olan kültür (Uyur, 2006), alanyazında farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Ülgen, “Sosyoloji Sözlüğü” adlı kitabında kültürü “Belirli bir toplumun karakterini meydana getiren fikirler, bilgiler, inançlar, teknik mahsulleri, davranış ve tavır tipleri sistemidir.” diye tanımlamıştır. Ülgen ayrıca kültürün toplumla olan bağının sosyal bir süreçle ilişkili olduğunu vurgulamış, böylece kültürün saklanması ve kazanılmasının biyolojik olmadığına dikkat çekmiştir (Akt. Yakıcı vd., 2014).

Milletin kültürel değerlerinin en önemli unsurlarından biri olan dil, kültürün hem taşıyıcısı, aktarıcısı hem de yayıcısıdır. Turan (2004), bu konuda “Kültürü oluşturan ana öğeler arasında ve çoğunlukla da onların başında dilin yer aldığı görülmektedir. Çünkü toplumda geçerli olan tüm değer yargıları, elde edilen bütün bilgi, bulgu, deney ve gözlemler ancak dil aracılığıyla öğrenilebilir ve başkalarına aktarılabilir. Bu açıdan dil; yaşamsal, kültürel, bilimsel, sanatsal, dinsel ve felsefeye ilişkin her türlü düşüncenin simgesi ve taşıyıcısı demektir.” demiştir.

Çocukların yaşamında özel yere sahip olan çizgi filmler, hayatlarının belli bir döneminde onlar için vazgeçilmez denecek kadar önemli, soyutun somutlaştırılmasına yardımcı, hayal dünyasına açılan bir kapıdır. Farklı kullanım alanlarının yanı sıra çizgi filmler kültür aktarımında sık sık kullanıldığı için önem arz etmektedir. Çizgi filmlerinin öğreticilik, doğruyu göstermek, eğlendirirken öğretmek gibi amaçlarının olduğu da göz ardı edilemez. İster reklam amaçlı, isterse de öğreticilik amaçlı olsun dikkat edilmesi gereken en önemli durumlardan birisi çizgi filmlerin dil ile ilgili kültür öğelerini doğru aktarmak gibi bir görevinin de olmasıdır. Bu görevi yerine getirirken sıklıkla halk edebiyatı ürünlerine başvurulmaktadır. Bu bağlamda masalların çizgi filmlerinde kullanımı yaygındır.

Geçmişten geleceğe aktarılan, sözlü kültürümüzün bir parçası olan masallar çocukların hayal dünyasında önemli bir yere sahiptir. Günümüzde ister telif, isterse de çeviri hâlinde birçok örneklerine rastlanan masal, çocuk edebiyatının en ilginç ve

renkli ürünleri arasında yer almaktadır (Oğuzkan, 2001). İçerisinde tekerleme, ikileme, deyim, atasözü gibi dil ile ilgili kültür öğelerini çokça barındıran masal, çocuk için hem eğlendirici hem de öğretici olduğundan değerlidir (Özbay ve Akdağ, 2013). Diğer kalıplaşmış öğelerin yanı sıra deyimleri de okuyucuya aktarması, masalların üslup özelliklerine örnek gösterilebilir (Türkan, 2010).

Bu araştırmanın veri kaynağını oluşturan, Türkiye'nin ilk üç boyutlu çizgi filmi olan "Keloğlan Masalları" Animaks Animasyon ve Prodüksiyon Ltd. Şti.'i tarafından hayata geçirilen bir projeye 2008-2014 yılları arasında 120 bölüm olarak özellikle TRT'de yayınlanmıştır. Bu çizgi film Türkiye'nin en uzun soluklu çizgi filmlerinden biri olarak da bilinmektedir (URL1). "Keloğlan Masalları" çizgi filminde geleneksel masallardan bilinen tiplerin yanı sıra özgün kişiler de görülmektedir. Bu kişilerden bazıları (Sinek, İnatçı, Örgülü, Tomurcuk, Bilgecan Dede, Balkız, Uzun, Kara Vezir, Huysuz, Cadı, Kara ve Sivri) ön plana çıkmaktadır (Bayraktar, 2014). Bu çizgi filmde kahramanlardan bazıları-Huysuz, İnatçı, Kara, Uzun-isimlerini özelliklerinden ötürü almıştır. Bilgecan Dede ise anlatılarda karşımıza çıkan Dede Korkut, Uluğ Türk, Irkıl Ata gibi bilge tiplere örnek gösterilebilir (Özdemir, 2021).

Alanyazın incelendiğinde çizgi filmlerindeki söz varlığına ilişkin sınırlı da olsa birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Batur ve Ünal (2023), yaptıkları çalışmada "Kral Şakir" adlı çizgi filmdeki söz varlıklarını belirlemişlerdir. Samuk (2018), yaptığı çalışmada incelediği beş çizgi filmdeki söz varlıklarını belirlemiştir. Temizkan ve Atasoy (2016) araştırmalarında sekiz çizgi filmi incelemişlerdir. Ayan ve Baş (2015), çalışmalarında incelenen çizgi filmlerde toplam 424, farklı 240 deyim kullanıldığını tespit etmişlerdir. Özbay ve Akdağ (2013), çalışmalarında aktif öğrenmenin öğrenme becerisi bakımından 8. sınıf öğrencilerini nasıl etkilediğini belirlemişlerdir. Bu bağlamda araştırmacılar "Keloğlan'ın Başına Gelenler" adlı masal kitabındaki deyimleri kullanmışlardır. Uysal (2021), Tahir Alangu'nun "Keloğlan Masalları" adlı masal kitabının kalıplaşmış söz varlığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında kitap içerisinde yer alan 19 masalın kalıplaşmış söz varlığı unsurlarını

beş başlık altında (ikileme, deyim, atasözü, kalıp söz ve tekerleme) incelemiştir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın, mevcut konuda araştırmaya yapacaklara yeni araştırma alanları yaratması, bulguları ile de destek vermesi, aynı zamanda alanyazında bu konudaki boşluğun doldurulmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Günümüz çocukları, büyüklerinden dinlediği Keloğlan masallarının yanı sıra televizyonda gösterilen film ve çizgi filmlerle de karşılaşmaktadırlar. Bu, kültürümüzün önemli bir unsuru ve zenginliği olarak kabul edilen Keloğlan’ın maceralarıyla yeni boyutlara taşındığını göstermektedir (Özdemir, 2021).

Masallarda normal yaşam içindeki bireylerin hayallerine bile sığdıramadığı bir başarı elde ederek istediklerinin zirvesine ulaşan Keloğlan’ın çizgi filmiyle çocukların karşısına çıkması bu çalışmanın yapılmasına ilham olmuştur. Araştırmanın gerekliliğini öne çıkaran neden ise 2008-2014 yılları arasında çeşitli televizyon kanallarında yayımlanan “Keloğlan Masalları” çizgi filminde yedi yaş ve üzeri (7+) çocuklara hitap ettiğini gösteren işaretin bulunmasıdır. Bu tür akıllı işaretler, 23 Nisan 2006 tarihinden itibaren izleyicileri televizyon yayınlarının olumsuz etkilerinden korumak amacıyla Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından geliştirilmiş bir sembol sistemidir (URL 2). 7+ işareti, RTÜK tarafından belirlenen sisteme göre bu kapsamdaki programların günün her saati yayın izninin var olduğunu bildirirse de izleyici kitlesi açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaş grubunun bilişsel gelişim kuramında somut işlemler dönemini (7-11 yaş) de kapsadığı bilinmektedir.

Piaget, bilişsel gelişimi, biyolojik ilkelerle açıklamaktadır. Piaget’ye göre kalıtım ve çevrenin etkileşiminin bir sonucu olan gelişim bir “denge-dengesizlik-yeni bir denge” sürecidir; bir başka deyişle, “daha düşük bir denge durumundan daha yüksek bir denge durumuna ilerleme” olayıdır ve olgunlaşma, deneyim, toplumsal aktarım ve dengelenme aracılığıyla sağlanmaktadır (Bacanlı, 2002). Piaget, bilişsel gelişimi; duyuşsal (0-2 yaş), işlem öncesi (2-7 yaş), somut işlem (7-11) ve soyut işlem (11 yaş ve üstü) olmak üzere dört dönemde ele alır (Şimşek, 2016). Somut işlemler

dönemindeki çocukların bu dönemde karşılaştıkları soyut kavramları çevresindeki-leri model olarak uygun yerlerde kullandıkları gözlemlense de bu kavramların anlamlarını açıklayamadığı görülmektedir (Senemoğlu, 2013). Bazı kavramlar soyut ve karmaşıkken kavramlardan bazıları somut ve kolay anlaşılırdır. Çocuk, somut kavramları hayatının ilk yıllarından itibaren öğrenir fakat soyut kavramları öğrenmek için çocuğun bilişsel gelişim bakımından soyut işlemler döneminde olması gerekmektedir. Soyut olma özelliğine sahip deyimleri, somut işlemler döneminde olan bir çocuk öğrenemez (Örge, 2003).

Dilimizde önemli bir yere sahip olan deyimleri yerli yerinde kullanmak, bir dili iyi konuşup iyi yazabilmek için şarttır. Deyimler bir yazıya canlılık, sıcaklık, incelik ve çekicilik kazandırır (Bayraktar ve Yaşar, 2005). Deyimlerin genellikle soyutluk ve mecaz anlamlar içerdikleri düşünüldüğünde somut işlemler dönemi çocukları tarafından nasıl algılandıklarının incelenmesi bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Çizgi filmlerin sonunda bir şeyler öğretmek amacıyla kullanılan kavramlar bilgilendirici özellik taşımaktadır. Bazı soyut kavramların somutlaştırılarak kişiliklerin eyleminde gösterilmesi çizgi filmlerin “bilgilendirici” işlevini göstermektedir (Güler, 2013). Bu kapsamda, genellikle gerçek anlamlarının dışında kullanıldıklarından deyimlerin somut işlemler dönemi öğrencileri tarafından anlaşılması normal koşullarda zordur. Çizgi filmlerinin kültür aktarımında önemli rolünün olması düşünüldüğünde yanlış aktarılan herhangi bir kavram, somut işlemler dönemi öğrencilerinin zihinlerinde soru işareti bırakabilir. Bu sebeple, çalışmanın bulguları doğrultusunda “Keloğlan Masalları” çizgi filminde geçen ve araştırmacı tarafından seçilerek öğrencilere anlamları sorulan deyimlerin doğru aktarılıp aktarılmadığı ve öğrencilerin seviyesine uygun olup olmadığı sorusuna cevap aranmasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, “Keloğlan Masalları” çizgi filminde geçen deyimlerin somut işlemler döneminde olan 4. sınıf öğrencileri tarafından anlaşılma düzeylerinin incelenmesidir.

1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, verilerin toplanma aşaması ve analiz süreci ile ilgili bilgiler verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, gelişigüzel bir gruba bağımsız değişkenin uygulandığı ancak diğer desenlerden farklı olarak bu kez hem işlem öncesinde hem de sonrasında ölçüm alındığı (Büyüköztürk, 2014) tek grup öntest-sontest modeli kullanılmıştır.

1.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, Sinop ili Merkez ilçesinde faaliyet gösteren, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ve tesadüfi yolla seçilen bir ilkokulda 2018-2019 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören altısı kız, on dördü erkek toplamda yirmi 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bu örneklem, 4. sınıf öğrencilerinin, çalışmanın da amacına uygun olarak, somut işlemler döneminde (7-11 yaş) oldukları için tercih edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada öğrencilerin 4. sınıf öğrencisi olmaları ve gönüllü olmaları çalışmaya katılım için gerekli ve yeterli iki kriterdir.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verilerinin toplanması için gerekli izinler alındıktan sonra öğrencilere gönüllülük esasına bağlı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış bir form dağıtılmıştır. Bu formda öğrencilere araştırmacı tarafından izlenen “Keloğlan Masalları” çizgi filminin bölümleri içerisinde yine araştırmacı tarafından seçilen 41 adet deyim anlamı sorulmuştur. Bu deyimler ve anlamları Tablo 1’de verilmiştir. Deyimler, çizgi filmlerinde geçtikleri şekliyle sunulmuş; yanlış aktarılan deyimlerin özgün halleri ise parantez içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Deyimler ve Anlamları (URL2 ve URL3).

	Deyim	Anlamı
1	nur topu gibi	sağlıklı, çok güzel ve temiz (çocuk)
2	evimin direği	ailenin bütün yükünü çeken, en önemli kişisi
3	dilden dile dolaşmak	birçok kişi tarafından konuşulmak
4	kendi yağında kavrulmak (kendi yağıyla kavrulmak)	elinde bulunanla geçinip kimseye muhtaç olmamak
5	boyundan büyük işler yapmak (başından büyük işlere girişmek (veya kalkışmak))	gücünün üstünde olan işlere kalkışmak
6	başını alıp gitmek	izin almadan ve gideceği yeri bildirmeden gitmek, savuşmak
7	ağzı açık kalmak	çok şaşırarak, şaşakalmak
8	boyunun ölçüsünü almak	1. kendi yetersizliğini, beceriksizliğini anlamak 2. beklediği yakınlığı görememek
9	selam verip borçlu çıkmak	küçük bir ilgi göstermek karşılığında hemen kendisine bir iş yüklenilmek
10	gözü üstünde olmak	dikkati bir yerde toplanmak
11	dilini yutmak	sevinç, korku, heyecan vb. sebeplerle konuşamaz olmak
12	gel keyfim gel	büyük bir memnuluk ve alay anlatan bir söz
13	gözünü karartmak	bir işe atılırken hiçbir şeyden çekinmemek
14	tozu dumana katmak	1. ortalığı altüst etmek. 2. toz kaldırarak hızla gitmek veya kaçmak
15	kulağını çekmek	1. Uyarılmak için hafif bir ceza vermek. 2. Ceza olarak kulağını büküp çekmek.
16	ödü kopmak	çok korkmak
17	kedi olalı bir fare tutmak	"en sonunda bir iş başarabildi" anlamında kullanılan bir söz
18	elinden geleni ardına koymamak	yapabileceği bütün kötülükleri yapmak
19	pabuç bırakmamak	yapacağından vazgeçmemek, hiçbir şeye aldırmamak, korkmamak
20	nerede o yoğurdun bolluğu? (nerede bu bolluk?)	"bu işi yapmak sanıldığı kadar kolay değil, imkânlar sınırlı" anlamında kullanılan bir söz
21	altını üstüne getirmek	1. bir şey bulmak için aramadık yer bırakmamak. 2. söz veya tutumuyla çevreyi birbirine düşürmek, karmakarışık etmek
22	yer yarılıp içine düşmek (Yer yarılıp içine girmek)	1. yitirilip bir türlü bulamamak. 2. çok utanmak
23	nerede hareket orada bereket	"hareket olan yerde bolluk olur" anlamında kullanılan bir söz
24	pestilini çıkarmak	1. çok yormak. 2. çok dövmek
25	avucunu yalamak	umduğunu ele geçirememek
26	canını bağışlamak	öldürmesi gerekirken vazgeçmek

27	gazabına uğramak	güçlü bir kimsenin hışmına uğramak
28	el kaldırmak	1. oy verdiğini veya söz istediğini elini kaldırarak belirtmek 2. birine, bir şeye vurmaya kalkışmak
29	yol bulmak	çare bulmak
30	elini çabuk tutmak	1. gerekli önlemi zamanında almak 2. bir şeyi hemen yapmak
31	derdine derman olmak (derdine deva olmak)	sıkıntıyı çözümlmek, atlatmak, çaresizliği yenmek
32	köşeye sıkışmak	Olaydan kurtulmak için çıkış yolu kalmamak
33	oyun oynamak	1. birini aldatmak, kandırmak 2. hile yapmak
34	altına kaçırarak	1. yatağına veya donuna işemek, salıvermek 2. çok korkmak
35	dilinden anlamak	1. bir canlının çıkardığı seslerden veya onun davranışlarından ne anlatmak istediğini anlamak 2. söz konusu olan şeyin özelliğini bilmek
36	dilini yutmak	sevinç, korku, heyecan vb. sebeplerle konuşamaz olmak
37	gününü göstermek	tehdit yollu cezalandırmak
38	neyin nesi, kimin fesi?	1. kimdir, nasıl bir kişidir? 2. ne idiği belirsiz
39	yakasını kurtarmak	bir işten kurtulmak
40	gözük tok	Paraya, mala düşkünlük göstermeyen, açgözlülük etmeyen (kimse); gözü gönül tok, kanık, tokgözlü
41	abayı yakmak	birine aşırı bir biçimde gönül vermek, tutulmak, âşık olmak

Tablo 1’de verilen deyimler incelendiğinde bazı deyimlerin “Keloğlan Masalları” çizgi filminde deyimlerin özgün hâlinde farklı kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, “kendi yağıyla kavrulmak” deyimini çizgi filminde “kendi yağında kavrulmak”; “başından büyük işlere kalkışmak” deyimini “boyundan büyük işler yapmak”; “nerede bu bolluk?” deyimini “nerede o yoğurdun bolluğu?”; “yer yarılıp içine girmek” deyimini “yer yarılıp içine düşmek”; “derdine deva olmak” deyimini ise “derdine derman olmak” şeklinde verilmiştir.

Bu araştırma, iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada öğrencilere “Keloğlan Masalları” çizgi filminin araştırmacı tarafından izlenen bölümleri içerisinden seçilen deyimleri bilip bilmedikleri sorulmuştur. İkinci aşamada ise aynı deyimlerin öğrenciler tarafından bağlam içerisinde anlaşılıp anlaşılmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun için öğrencilere deyimlerin yer aldığı “Keloğlan Masalları” çizgi filminin

bölgümleri izletildikten sonra araştımcacı tarafından hazırlanan bir form dağıtılmıştır. Bu form aracılığıyla deyimlerin anlamlarını bilip bilmedikleri sorulmuş; biliyorlarsa bu anlamları formlara yazmaları istenmiştir. Anlamın bilinmediği veya yanlış bilindiği durumlarda ilgili deyimlerin anlamları araştımcacı tarafından öğrencilere aktarılmıştır.

Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Çalışma verileri, araştımcacı ve iki alan uzmanı tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde değerlendirilmiş; sonrasında yapılan bu değerlendirmeler karşılaştırılarak güvenilirlik çalışması tamamlanmıştır. Araştımcacı ve alan uzmanı görüş birliğine vardıkları zaman güvenilirlik sürecinin tamamlandığı kabul görmüştür. Hesaplama neticesinde araştırmanın güvenilirliği %91 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik hesaplarının %70'in üzerinde olması, araştırma için güvenilir sayılmaktadır (Miles ve Huberman, 2016).

Araştırma verileri içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Gerektiğinde öğrencilerin deyimleri açıklamak için kullandıkları cümlelerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bu süreçte kız öğrenciler için KÖ, erkek öğrenciler için ise EÖ kodu kullanılmıştır.

2. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırma sonucuna dayanarak elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öğrencilere araştırmanın ilk aşamasında anlamlarını bilip bilmediklerinin sorulduğu deyimlerle ilgili bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 4. Sınıf Öğrencilerinin Deyimlerin Anlamlarını Bilip Bilmediklerine İlişkin Bulgular

n	Deyim	Deyimin anlamını biliyor musunuz?					
		Evet		Hayır			
		Kız (f)	Erkek (f)	Top- lam (f)	Kız (f)	Erkek (f)	Top- lam (f)
1	nur topu gibi (1.bölüm)	4	10	14	2	4	6

Vafa SAVAŞKAN, Somut İşlemler Döneminde Olan 4. Sınıf Öğrencilerinin “Keloğlan Masalları” Çizgi Filminde Geçen Deyimleri Anlama Düzeylerinin İncelenmesi

2	evimin direği (1. bölüm)	6	8	14	-	6	6
3	dilden dile dolaşmak (2. bölüm)	4	6	10	2	8	10
4	kendi yağında kavrulmak (2. bölüm)	1	2	3	5	12	17
5	boyundan büyük işler yapmak (2. bölüm)	5	8	13	1	6	7
6	başını alıp gitmek (3. bölüm)	5	9	14	1	5	6
7	ağı açık kalmak (4. bölüm)	5	10	15	1	4	5
8	boyunun ölçüsünü almak (5. bölüm)	4	6	10	2	8	10
9	selam verip borçlu çıkmak (6. bölüm)	1	1	2	5	13	18
10	gözü üstünde olmak (6. bölüm)	4	7	12	2	7	9
11	dilini yutmak (6. bölüm)	5	9	14	1	5	6
12	gel keyfim gel (6. bölüm)	4	6	10	2	8	10
13	gözünü karartmak (7. bölüm)	3	4	7	3	10	13
14	tozu dumana katmak (7. bölüm)	4	7	11	2	7	9
15	kulağını çekmek (7. bölüm)	3	3	6	3	11	14
16	ödü kopmak (8. bölüm)	5	12	17	1	2	3
17	kedi olalı bir fare tutmak (8. bölüm)	4	6	10	2	8	10
18	elinden geleni ardına koymamak (9. bölüm)	1	4	5	5	10	15
19	pabuç bırakmamak (9. bölüm)	-	2	2	6	12	18
20	nerede o yoğurdun bolluğu? (11. bölüm)	1	2	3	5	12	17
21	altını üstüne getirmek (11. bölüm)	6	10	16	-	4	4
22	yer yarıp içine düşmek (11. bölüm)	3	7	10	3	7	10
23	nerde hareket orda hareket (12. bölüm)	2	4	6	4	10	14
24	pestilini çıkarmak (12. bölüm)	2	6	8	4	8	12

25	avucunu yalamak (13. bölüm)	2	8	10	4	6	10
26	canını bağışlamak (17.bölüm)	3	6	9	3	8	11
27	gazabına uğramak (18.bölüm)	3	3	6	3	11	14
28	el kaldırmak (19.bölüm)	5	5	10	1	9	10
29	yol bulmak (20.bölüm)	4	4	8	2	10	12
30	elini çabuk tutmak (23.bölüm)	5	8	14	1	6	7
31	derdine derman olmak (23.bölüm)	3	3	6	3	11	14
32	köşeye sıkışmak (23.bölüm)	3	8	11	3	6	9
33	oyun oynamak (23.bölüm)	4	6	10	2	8	10
34	altına kaçırmak (23.bölüm)	5	10	15	1	4	5
35	abayı yakmak (29. bölüm)	1	1	2	5	13	18
36	dilinden anlamak (36.bölüm)	3	4	7	3	10	13
37	dilini yutmak (37.bölüm)	4	7	11	2	7	9
38	gününü göstermek (37.bölüm)	2	10	2	4	4	8
39	neyin nesi, kimin fesi (38.bölüm)	1	2	3	5	12	17
40	yakasını kurtarmak (39. bölüm)	3	9	12	3	5	8
41	gözü tok (39.bölüm)	4	6	10	2	8	10

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan yirmi öğrenci tarafından en çok bilinen deyimlerin sırasıyla şunlar olduğu görülmektedir: “ödü kopmak” (f17), “altını üstüne getirmek” (f16), “ağız açık kalmak” (f15), “evimin direği” (f15), “başını alıp gitmek” (f14), “elini çabuk tutmak”, “dilini yutmak” (f14), “gözü üstünde olmak” (f12), “yakasını kurtarmak” (f12), “tozu dumana katmak” (f11); en az bilinen deyimlerin ise sırasıyla “abayı yakmak” (f2), “selam verip borçlu çıkmak” (f2), “gününü göstermek” (f2), “pabuç bırakmamak” (f2), “neyin nesi, kimin fesi” (f3), “ne-

rede o yoğurdun bolluğu” (f3), “kendi yağında kavrulmak” (f3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde “abayı yakmak” deyimini bildiğini söyleyen 2EÖ kodlu öğrencinin deyim anlamını “kötü bir şey olmak” şeklinde yanlış bildiği gözlemlenmiştir. Aynı öğrencinin “köşeye sıkışmak” deyiminin anlamını “kapalı bir yere girmek”; “dilini yutmak” deyiminin anlamını ise “dilinin tutulması” şeklinde açıkladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 5KÖ kodlu öğrenci “elinden geleni ardına koymamak” deyimini “bir şey için çabalamak”, “yakasını kurtarmak” deyimini “iyi bir şey yapmak”; 7KÖ kodlu öğrenci ise “tozu dumana katmak” deyimini “evi dağıtmak” şeklinde yanlış açıklamışlardır.

Çalışmanın ikinci aşamasında öğrencilere “Keloğlan Masalları” çizgi filmi- nin ilgili deyimlerin geçtiği bölümler izletilmiş ve yine aynı deyimlerin bağlam içerisinde anlamlarının bilinip bilinmediği saptanmaya çalışılmıştır. Bu aşamada ulaşılan sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. 4. Sınıf Öğrencilerinin Bağlam İçinde Verilen Deyimlerin Anlamlarını Bilip Bilmediklerine İlişkin Bulgular

n	Deyim	Deyimin Anlamını Biliyor musunuz?					
		Evet			Hayır		
		Kız (f)	Erkek (f)	Toplam (f)	Kız (f)	Erkek (f)	Toplam (f)
1	nur topu gibi (1. bölüm)	4	9	13	2	5	7
2	evimin direği (1. bölüm)	6	9	15	-	5	5
3	dilden dile dolaşmak (2. bölüm)	4	6	10	2	8	10
4	kendi yağında kavrulmak (2. bölüm)	1	2	3	5	12	17
5	boyundan büyük işler yapmak (2. bölüm)	5	8	13	1	6	7
6	başını alıp gitmek (3. bölüm)	5	9	14	1	5	6
7	ağzı açık kalmak (4. bölüm)	5	10	15	1	4	5
8	boyunun ölçüsünü almak (5. bölüm)	4	6	10	2	8	10
9	selam verip borçlu çıkmak (6. bölüm)	3	7	10	3	7	10

10	gözü üstünde olmak (6. bölüm)	4	7	12	2	7	9
11	dilini yutmak (6. bölüm)	5	9	14	1	5	6
12	gel keyfim gel (6. bölüm)	4	6	10	2	8	10
13	gözünü karartmak (7. bölüm)	3	4	7	3	10	13
14	tozu dumana katmak (7. bölüm)	4	7	11	2	7	9
15	kulağını çekmek (7. bölüm)	3	3	6	3	11	14
16	ödü kopmak (8. bölüm)	6	12	18	1	1	2
17	kedî olalı bir fare tutmak (8. bölüm)	4	6	10	2	8	10
18	elinden geleni ardına koymamak (9. bölüm)	1	4	5	5	10	15
19	pabuç bırakmamak (9. bölüm)	-	2	2	6	12	18
20	nerede o yağurdun bolluğu? (11. bölüm)	1	6	7	8	12	20
21	altını üstüne getirmek (11. bölüm)	6	10	16	-	4	4
22	yer yarıp içine düşmek (11. bölüm)	3	7	10	3	7	10
23	nerde hareket orda bereket (12. bölüm)	2	4	6	4	10	14
24	pestilini çıkarmak (12. bölüm)	2	6	8	4	8	12
25	avucunu yalamak (13. bölüm)	2	8	10	4	6	10
26	canını başışlamak (17.bölüm)	3	6	9	3	8	11
27	gazabına uğramak (18.bölüm)	3	3	6	3	11	14
28	el kaldırmak (19.bölüm)	5	5	10	1	9	10
29	yol bulmak (20.bölüm)	4	4	8	2	10	12
30	elini çabuk tutmak (23.bölüm)	5	8	14	1	6	7
31	derdine derman olmak (23.bölüm)	3	3	6	3	11	14
32	köşeye sıkışmak (23.bölüm)	3	8	11	3	6	9

Vafa SAVAŞKAN, Somut İşlemler Döneminde Olan 4. Sınıf Öğrencilerinin “Keloğlan Masalları” Çizgi Filminde Geçen Deyimleri Anlama Düzeylerinin İncelenmesi

33	oyun oynamak (23.bölüm)	4	6	10	2	8	10
34	altına kaçırmak (23.bölüm)	5	10	15	1	4	5
35	abayı yakmak (29. bölüm)	1	1	2	5	13	18
36	dilinden anlamak (36.bölüm)	3	4	7	3	10	13
37	dilini yutmak (37.bölüm)	4	7	11	2	7	9
38	günü göstermek (37.bölüm)	2	10	12	4	4	8
39	neyin nesi, kimin fesi (38.bölüm)	1	2	3	5	12	17
40	yakasını kurtarmak (39. bölüm)	3	9	12	3	5	8
41	gözü tok (39.bölüm)	4	6	10	2	8	10

Tablo 3 incelendiğinde öğrencilerin bağlam içerisinde deyimlerin anlamlarını tam anlamıyla bilmedikleri görülmektedir. Yine en çok bilinen deyim “ödü kopmak” (f18) deyimini olmuştur. En az bilinen deyimlerin ise sırasıyla “abayı yakmak” (f2), “pabuç bırakmamak” (f2), “neyin nesi, kimin fesi” (f3), “nerede o yoğurdun bolluğu” (f3), “kendi yağında kavrulmak” (f3) olmuştur. Sonuçlarda çok fazla fark olmamakla beraber “selam verip borçlu çıkmak” deyimini araştırmanın 1. aşamasında 2 öğrenci tarafından bilinirken 2. aşamada 10 öğrenci; “günü göstermek” deyimini 1. aşamada 2 öğrenci tarafından bilinirken 2. aşamada 12 öğrenci ve “nerede o yoğurdun bolluğu” deyimini 1. aşamada 3 öğrenci tarafından bilinirken 2. aşamada 7 öğrenci tarafından bilinmiştir.

3. Sonuç ve Tartışma

Sözlü edebi ürünlerden bir masal kahramanı olarak bildiğimiz Keloğlan, belki de bazı çocuklar tarafından ilk defa çizgi filmlerinde görülmüştür. Buna rağmen çizgi filmleriyle Keloğlan tipini seven bir çocuk kitlesinin var olduğu düşünüldüğünde çizgi filminde kullanılan dilin de önemsenmesi gerekmektedir. Somut işlemler dönemi, çocukların söz varlıklarını zenginleştirdikleri dönemdir. Bu dönemde çocukların ilkokula başladıkları düşünüldüğünde bilişsel yeterlikler bakımından çok

hızlı değişim gösterdikleri ve okul öncesi çocukların düşünmesinden daha farklı düşündükleri söylenebilir. Bu dönemdeki çocuklar, benmerkezcilikten uzaklaşmakta; içinde yaşadıkları dünyayı ve karşılaştıkları durumları diğer kişiler açısından da görebilmektedirler. Fakat çocukların bu dönemdeki düşünme süreçleri gözleyebildikleri gerçek olaylarla ilişkilidir. Somut işlemler döneminde çocuklar, somut olduğu sürece karmaşık problemleri çözebilirler, soyut problemlere ise çözüm üretmezler (Senemoğlu, 2013). Bu gelişim özellikleri bağlamında araştırmada çalışma grubunu oluşturan 4. sınıf öğrencilerine “Keloğlan Masalları” çizgi filminde geçen deyimlerin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulmuştur. Araştırma sonucunda, “Keloğlan Masalları” çizgi filminde geçen bazı deyimlerin somut işlemler dönemi öğrencileri tarafından tam anlamıyla anlaşılmadığı görülmüş ve anlamı en az bilinen deyim “abayı yakmak” (f2); en çok bilinen deyim ise “ödü kopmak” (f18) deyimidir.

Batur ve Ünal (2023), yaptıkları çalışmada “Kral Şakir” adlı çizgi filmdeki söz varlıklarını belirlemişlerdir. Araştırma sonucunda “Kral Şakir” isimli çizgi film izlenen ilk 30 bölümünde 113 adet deyim olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Samuk (2018), yaptığı çalışmada incelediği beş çizgi filmdeki söz varlıklarını belirlemiştir. Bu çizgi filmlerinin içinde deyim kullanımında yaklaşık değerlere sahip olan çizgi filmler arasında “Keloğlan Masalları” çizgi filmi %38 ön plana çıkmaktadır. Temizkan ve Atasoy (2016) araştırmalarında 8 çizgi filmi incelemiş ve inceledikleri bölümlerde 176’sı farklı olmak üzere toplamda 262 deyim olduğunu tespit etmişlerdir. Ayan ve Baş (2015), çalışmalarında incelenen çizgi filmlerde toplam 424, farklı 240 deyim kullanıldığını ve toplam deyimlerin farklı deyimlere oranının 1,76 olduğunu tespit etmiştir. Bu deyimler, 240 farklı deyim 1,76 oranında tekrar edilmesiyle oluşmuştur. Bu araştırma sonuçlarına göre çizgi filmlerinde azımsanmayacak kadar deyim geçtiği görülmektedir. Böylece, çizgi filmlerinde kullanılan deyimlerin çocukların dil gelişimine katkı sağladığı gerçeği kanıtlanmış olmaktadır. Bu bağlamda, yapılan bu çalışmanın da alana katkı sağlayacak bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

Çizgi film bağlamında örnek gösterilen bu çalışmaların yanı sıra sözlü kültürümüzün önemli bir parçası olan “Keloğlan Masalları”nda yer alan deyimlerle ilgili literatürde birçok çalışma görülmektedir. Özbay ve Akdağ (2013), çalışmalarımda aktif öğrenmenin öğrenme becerisi bakımından 8. sınıf öğrencilerini nasıl etkilediğini belirlemişlerdir. Bu bağlamda araştırmacılar “Keloğlan’ın Başına Gelenler” adlı masal kitabındaki deyimleri kullanmışlardır. Araştırma sonucunda, incelenen masaldaki “bir kulağından girip ötekinden çıkmak”, “kulağına küpe olmak”, kulak ardı etmek”, “yolunu gözlemek”, “başına gelmeyen kalmamak”, “can kulağıyla dinlemek” deyimlerinin anlamlarının 8. sınıf öğrencileri tarafından doğru açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerden 9’u (%45’i) “başında kavak yeli esmek”; 7’si (%35’i) “yakasına yapışmak”; 5’i (%25’i) “aklı bir karış havada olmak”; 4’ü (%20’si) “aklını peynir ekmekle yemek”; 3’ü (%15’i) “yolunu tutmak”; 2’si (%10’u) “diline dolamak”, “ağızına sakız etmek”, “rahmet okumak”, “tepesi atmak”; 1’i (%5’i) “maydanoz olmak” deyimlerini doğru açıklayamamıştır.

Uysal (2021), Tahir Alangu’nun “Keloğlan Masalları” adlı masal kitabının kalıplaşmış söz varlığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmasında kitap içerisinde yer alan 19 masalın kalıplaşmış söz varlığı unsurlarını beş başlık altında (ikileme, deyim, atasözü, kalıp söz ve tekerleme) incelemiştir. Araştırma sonucunda incelemeye tabi tutulan kitapta 447 deyim olduğu tespit edilmiştir.

4. Öneriler

Bu çalışmanın sonuçlarına göre belirlenen öneriler şöyle sıralanabilir:

1. İnceleme sürecinde “Keloğlan Masalları” çizgi filminde çocukların dil gelişimine önemli katkıları olan deyimlerin bazı durumlarda özgün anlamlarından farklı kullanıldığı, yerlerine farklı sözcükler tercih edildiği veya sözcük sıralamasının değiştirildiği görülmüştür. Bilindiği gibi deyimler kalıplaşmış söz öbekleri olduğundan onları oluşturan sözcüklerin yerine farklı bir sözcük kullanılamaz. Bu durum, hem deyimi meydana getiren kelimelerin sıra-

laması hem de anlamları bakımından geçerlidir (Karadağ, 2019). Bu bağlamda senaryo yazarlarının dil uzmanlarıyla beraber çalışıp dili daha özenli kullanmaları gerekmektedir.

2. Bu çalışmada “Keloğlan Masalları” çizgi filminin 39 bölümü araştırmacı tarafından izlenmiş ve bu bölümlerde yer alan deyimler içinden 41 adet deyim seçilerek uygulama yapılmıştır. “Keloğlan Masalları” çizgi filmlerinin toplamda 120 bölüm (Bayraktar, 2014) olduğu bilinmektedir. “Keloğlan Masalları” çizgi filminin diğer bölümlerinde geçen deyimlerle ilgili de çizgi filmlerinin çocukların dil gelişimine katkısı açısından araştırma yapılabilir.
3. “Keloğlan Masalları” çizgi filmde yer alan diğer söz varlıklarıyla ilgili bir araştırma yapılabilir.
4. Verilerin analizi sürecinde bazı deyimlerin Türk Dil Kurumu’nun internet sitesinde yer almadığı tespit edilmiştir. Bu deyimlerin anlamlarına araştırmacı tarafından farklı kaynaklardan ulaşılmıştır. Bu deyimlerle ilgili ayrıca araştırma yapılarak deyimlerin Türk Dil Kurumu’nun Deyimler Sözlüğüne dâhil edilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve deyimler sözlüğü*. İnkılap Kitabevi
- Alangu, T. (2013). *Keloğlan masalları*. Yapı Kredi Yayınları.
- Ayan, S., ve Baş, B. (2015). Çizgi filmlerdeki söz varlığıyla ilköğretim öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3/4, 84-89.
- Bacanlı, H., (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Nobel Yayınları.
- Batur, Z. ve Ünal, İ. (2023). “Çizgi filmlerde Türkçenin söz Varlığı: Kral Şakir Örneği”, *International Academic Social Resources Journal*, 8/49, ss: 2692-2711.
- Bayraktar, N. ve Yaşar, Ö. F. (2005). İlköğretim I. kademe V. sınıfta deyim öğretimine ilişkin uygulamalar ve deyim öğretimine yeni bir yaklaşım. *Dil Dergisi*, 127, ss: 7-19, Ankara Üniversitesi Tömer Yayınları.
- Bayraktar, Z. (2014). Geleneğin güncellenmesi bağlamında masaldan çizgi filme Keloğlan tipi üzerine. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49, 19-51.
- Büyüköztürk, S. (2014). *Deneyisel desenler*. Pegem Yayınevi.
- Doğan, A. (1995). *Açıklamaları ve örnekleriyle deyimler sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Göçer, A. (2012). Dil kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili ve Edebiyat Dergisi*. ss. 50-57.
- Güler, D. A. (2013). Soyutun somutlaştırılması: çizgi filmlerinin kültürel işlevleri. *I. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı*, cilt 1.

- Karadağ, Ö. (2019). *Kelime öğretimi*. Pegem Yayıncılık.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (2016). *Genişletilmiş bir kaynak kitap: nitel veri analizi*, S. Akbaba Altun ve A. Ersoy (Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Oğuzkan, A.F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Örge, F. (2003). İlköğretim I. kademe beşinci sınıfta deyimlerin öğretimine ilişkin kullanılabilecek aktivitelere yönelik bir araştırma. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), (Dan.: Yard. Doç. Dr. Nesrin Bayraktar), Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbay, M. ve Akdağ, E. (2013). Deyimlerin öğretiminde aktif öğrenmenin Rolü. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(2), 46-54.
- Özdemir, M. (2021). *Mitten medyaya Keloğlan*. Arı Sanat Yayınevi.
- Samuk, O. (2018). Çizgi filmlerin söz varlığı üzerine bir inceleme. (Yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul Üniversitesi.
- Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Yargı Yayınevi.
- Şimşek, T. (2016). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Grafiker Yayınları.
- Temizkan, M. ve Atasoy, A. (2016). Söz varlığı gelişimi açısından çizgi filmler üzerine bir değerlendirme (TRT Çocuk ve Minika Çocuk Örneği). *Milli Eğitim Dergisi* (210), 577-599.
- Turan, Ş. (2004). “Kültürün korunması açısından anadilinin önemi”, *Dil ve Dilimiz Türkçe*, AÜ TÖMER Yayınları.
- Türkan, F. T. (2010). Keloğlan masallarının bilişsel gelişim açısından incelenmesi (6-12 yaş). (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ünalın, Ş. (2002). *Dil ve kültür*. Gazi Üniversitesi Basımevi.
- Uygur, N. (2006). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Uysal, A. (2021). Çocuk kitaplarının kalıplaşmış söz varlığı üzerinde bir inceleme: Keloğlan Masalları. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*.
- Yakıcı, A. ve d. (2015). *Sözlü anlatım*. Yargı Yayınları.
- URL 1: <http://www.bilisimdergisi.org.tr/s147/pdf/84-91.pdf> erişim tarihi: 07.11.2023
- URL 2: https://tr.wikipedia.org/wiki/Akıllı_İşaretler erişim tarihi 23.03.2024
- URL 3: <https://sozluk.gov.tr> erişim tarihi 06.11.2023
- URL 4: <https://deyimleri.com/deyim/evin-diregi> erişim tarihi: 06.11.2023

Extended Summary

Introduction

Cartoons, which have a special place in children's lives, are so important that they are indispensable for them at a certain period of their lives, they help in concretizing the abstract and are a door opening to the world of imagination. Halas (1979), lists the areas where cartoons are used as follows:

- Feature-length films designed for cinemas and made for the purpose of entertaining.
- Short entertainment films produced on a limited basis for the purpose of showing in cinemas.
- Commercial films prepared for the cinema.
- A film made to be used in various fields to improve public relations, industry, science, technology, propaganda or to increase sales.

- Films commissioned by national and international organizations.
- Entertainment films and puppet films produced especially for television and intended for children.
- Films produced for teaching purposes in various branches of science in universities and high schools. Especially computer animated movies.
- Trial films made by students and artists in educational institutions in the form of individual expression and movement studies.

In addition to all these areas of use, cartoons are important because they are frequently used in cultural transfer in different ways. It cannot be ignored that cartoons, which are frequently used in cultural transmission, have purposes such as instructiveness, showing the truth, and teaching while entertaining. One of the most important things to consider, whether for advertising or educational purposes, is that cartoons have a duty to accurately convey cultural elements related to language.

The main reason that highlights the necessity of this research is that there is a statement in the cartoon "Keloğlan Tales" broadcast on various television channels that indicates that it appeals to children aged seven and over (7+). Piaget, cognitive development; It is discussed in four periods: sensory (0-2 years old), pre-operational (2-7 years old), concrete operational (7-12 years old) and abstract operational (12 years old and above) (Şimşek, 2016). Considering that children in the concrete operational period start primary school, it can be said that they change very rapidly in terms of cognitive competencies and that they think differently than pre-school children think. Children in this period have moved away from self-centeredness; They can also see events and the world from the perspective of others. However, during this period, thinking processes are directed towards real events that can be observed by the child. Children can solve complex problems as long as they are concrete, but they cannot solve abstract problems. Even though they use abstract concepts appropriately by taking the surroundings as a model, they cannot explain their meanings (Senemoğlu, 2013). In this context, it is normally difficult for idioms to be understood by students of the concrete operations period, as they are often used outside of their literal meanings. Considering the important role of cartoons in transmitting culture, any incorrectly conveyed concept may leave a question mark in the minds of concrete operations students. For this reason, in line with the findings of the study, it is thought that it is important to seek an answer to the question of whether the idioms in the cartoon "Keloğlan Tales", selected by the researcher and asked to the students about their meanings, can be conveyed in a more descriptive way and whether they are suitable for the students level.

Method

In this study, a single group pretest-posttest model was used, in which the independent variable was applied to a random group, but unlike other designs, this time measurements were taken both before and after the procedure (Büyüköztürk, 2014).

This research consists of two stages. In the first stage, the students were asked whether they knew the idioms selected from the episodes of the "Keloğlan Tales"

cartoon, watched by the researcher. In the second stage, it was tried to determine whether the same idioms were understood by the students in context. For this purpose, the students were shown the sections of the cartoon "Keloğlan Tales" in which the idioms were mentioned and they were asked whether they knew the meanings of these idioms; if they knew, they were asked to write these meanings. In cases where the meaning was unknown or incorrect, the correct meaning of the relevant idioms was explained by the researcher.

The reliability formula suggested by Miles and Huberman (2016) was used to calculate the reliability of the study. The study data were evaluated independently by the researcher and two field experts; Afterwards, these evaluations were compared and the reliability study was completed. It is accepted that the reliability process is completed when the researcher and the field expert reach a consensus. As a result of the calculation, the reliability of the research was determined as 91%. Reliability calculations above 70% are considered reliable for the research (Miles and Huberman, 2016).

Research data were analyzed by content analysis. When necessary, direct quotations were made from the sentences used by the students to explain the idioms. In this process, the code KÖ was used for female students and the code EÖ was used for male students.

Findings, Discussion and Results

In the first stage of the research, the students were asked whether they knew the meanings of the idioms, and the most known idioms by the twenty students were: "to be scared stiff" (f17), "leave no stone unturned" (f16), "drop one's teeth" (f15), "head of household" (f15), "to get away with it" (f14), "hurry on" (f14), "to swallow one's tongue" (f14), "to keep an eye on" (f12), "to get away with" (f12), "to stir up dust" (f11). The least known idioms are, respectively, "to fall for" (f2), "greeting and leaving in debt" (f2), "to show one's day" (f2), "grab the bull by the horns" (f2), "what's what, whose fez" (f3), "where is the abundance of that yoghurt" (f3), "roasted in its own oil" (f3).

In the second stage of the study, the students were shown the sections of the cartoon "Keloğlan Tales" in which the relevant idioms were mentioned, and it was tried to determine whether the meanings of the same idioms were known in context. As a result, it is seen that students do not fully know the meanings of idioms in context. Again, the most well-known expression is "to be scared stiff" (f18). The least known idioms are, respectively, "to fall for" (f2), "to leave no stone unturned" (f2), "what's what, whose fez" (f3), "where is the abundance of that yoghurt" (f3), "to be roasted in one's own oil" (f3) has happened. Although there is not much difference in the results, the expression "greeting and leaving in debt" was known by 2 students in the first stage of the research, while 10 students in the second stage; while the idiom "to show one's day" was known by 2 students in the 1st stage, it was known by 12 students in the 2nd stage, and the idiom "where is the abundance of that yoghurt" was known by 3 students in the 1st stage and 7 students in the 2nd stage.

There are many studies in the literature on vocabulary in cartoons. In their study, Batur and Ünal (2023) determined the vocabulary in the cartoon "Kral Şakir". As a result of the research, 113 idioms were found in the first 30 episodes of the cartoon called "Kral Şakir". Samuk (2018) determined the vocabulary in the five cartoons he examined in his study. Among these cartoons that have approximate values in the use of idioms, the cartoon "Keloğlan Tales" stands out with 38%. Temizkan and Atasoy (2016) also examined eight cartoons in their study and found a total of 262 idioms, 176 of which were different, in the sections they examined. Ayan and Baş (2015) found that a total of 424, 240 different idioms were used in the cartoons examined in their study, and the ratio of total idioms to different idioms was 1.76. These idioms were formed by repeating 240 different idioms at a rate of 1.76. According to the results of this research, it is seen that a considerable number of idioms are used in cartoons. Thus, it is proven that the idioms used in cartoons contribute to children's language development. In this context, this study is thought to be a study that will contribute to the field.

During the analysis process of the research, it was seen that in the cartoon "Keloğlan Tales", idioms that contribute significantly to children's language development were used differently from their original meanings in some cases. In this context, script writers need to work with language experts and use the language more carefully. In this study, 39 episodes of the cartoon "Keloğlan Tales" were watched by the researcher and 41 idioms were selected from among the idioms in these episodes and applied. It is known that the "Keloğlan Tales" cartoons have 120 episodes (Bayraktar, 2014) in total. It would be useful to conduct research on the idioms mentioned in other chapters in order to determine the contribution of cartoons to children's language development. A research can also be done on other vocabulary included in the cartoon "Keloğlan Tales". During the research, many idioms that were not included on the Turkish Language Association's website were seen. The meanings of these idioms have been obtained from different sources. By conducting a study on these idioms, they can be added to the Idioms Dictionary of the Turkish Language Association.